

۲۰۲۶/۰۹/۰۷

نورمحمد غفوری

د فکر خونه یا (Think Tank) څه ته وايي؟

د سیاسي، ټولنیزو، علمي او اقتصادي ډلو او بنسټونو ترمنځ، په ځانګړي ډول د ځوان نسل په منځ کې، د فکر خونو (Think Tanks) جوړول او تنظیمول په یوه مخ پر ودې دود بدل شوي دي. خو له بده مرغه، یو شمېر تازهکار او نوي راټوکېدلي کسان لا هم د دغو بنسټونو له تاریخي ماهیت، د فعالیت له طریقو او د اغېزمنتیا له ساحو سره لازمه بلدتیا نه لري. هیله ده چې لاندې لنډ معلومات د دې برخې د کارکونکو او د عملي چارو د سمبالوونکو لپاره ګټور او لارښود وګرځي.

د فکر خونو تاریخي شالید

د بشري تاریخ په اوږدو کې، آن له میلاد څخه وړاندې، د متخصصو او متفکرو ډلو د راټولېدو، د بېلابېلو مسایلو د تحلیل او د ستونزو لپاره د حلارو او وړاندیزونو د وړاندې کولو بېلګې موجودې وې. دغو ډلو به د سیاسي او نظامي مشرانو لپاره د مهمو موضوعاتو په اړه مشورې او نظریات وړاندې کول. د لرغوني یونان نامتو فیلسوفانو، لکه افلاطون او ارسطو، د علمي او فکري فعالیتونو د لا ښه تنظیم او پرمختګ لپاره اکاډمۍ او علمي محفلونه رامنځته کړل چې د بېلابېلو موضوعاتو په څېړنه او ارزونه یې تمرکز درلود او خپلې پایلې یې له واکمنانو او تصمیم‌نیوونکو سره شریکولې. په منځنیو پېړیو او د رنسانس په دوره کې هم د اروپا شاهي دربارونو له مشاورانو، متفکرانو او پوهانو څخه مشورې غوښتې او د مهمو پرېکړو پر مهال یې د هغوی له نظریاتو څخه ګټه اخیسته. خو د فکر خونه (Think Tank) د یوه مشخص مفهوم او رسمي بنسټ په توګه په شلمه پېړۍ کې رامنځته او په تدریجي ډول یې وده او تکامل وکړ.

د فکر خونه څه شی ده؟

د «د فکر خوني (Think Tank) اصطلاح هغې ډلې، سازمان یا بنسټ ته ویل کېږي چې غړي یې په تخصصي او مسلکي توګه د بېلابېلو سیاسي، ټولنیزو، اقتصادي، فرهنګي او علمي موضوعاتو پر څېړنه، تحلیل او علمي ارزونه بوخت وي. د فکر خونو اساسي موخه د نوو او ابتکاري نظریاتو، عملي حلارو او مسلکي وړاندیزونو تولیدول دي، خو د بېلابېلو برخو له تصمیم‌نیوونکو، سیاستوالو او سیاستجوړوونکو سره مرسته وکړي. هر دولت، سیاسي سازمان، لوی شرکت او یا غیرانتفاعي بنسټ کولای شي، د اړتیا او موخې له مخې، د بېلابېلو نومونو لاندې د فکر خونه رامنځته کړي. د فکر خوني کېدای شي له دولتونو، غیرانتفاعي سازمانونو، شرکتونو او یا نورو بنسټونو سره تړاو ولري او یا په خپلواکه توګه فعالیت وکړي. سره له دې چې د دغو بنسټونو دندې، څېړنیزې ساحې او نومونه له یو بل سره توپیر لري، خو د ټولو اساسي دنده دا ده چې د تصمیم‌نیوونکو لپاره دقیق تحلیلونه، هر اړخیزې څېړنې او تخصصي مشورې وړاندې کړي. له همدې امله باید په پام کې ونیول شي چې د یوې واقعي، پیاوړې او اغېزناکې فکر خونې د جوړولو لپاره لیکوالانو، مدیرانو، پوهانو، متخصصانو، څېړونکو، شنونکو او یا تجربې او پخو کادرونو ته اړتیا ده؛ څو موجودې ستونزې او ننگونې، فرصتونه او راتلونکي احتمالات په علمي او مسلکي توګه وڅېړي او د هغو لپاره ابتکاري، عملي او ارزښتناک وړاندیزونه وړاندې کړي. همدارنګه باید په پام کې ولرو چې د نوي ټکنالوژۍ، ډیجیټلې وسایلو او معلوماتي سیستمونو ظهور د فکر خونو پر فعالیتونو او د هغوی پر کاري طریقو د پام وړ اغېز کړی او د دوی د کار په ښه کې یې مهم بدلونونه راوستي دي.

د فکر خونو فعالیت او ننگونې

د فکر خونو فعالیتونه معمولاً د تخصصي بشري ځواک او مسلکي کادرونو شتون ته اړتیا لري. له همدې امله، دغه بنسټونه د مالي ملاتړ د جلبولو، د تمویل یا فاند د ترلاسه کولو او د خپلو تولیداتو او څېړنیزو محصولاتو د وړاندې

کولو او بازار موندنې په برخه کې له جدي سيالۍ سره مخامخ وي. سربېره پر دې، ډېری فکر خوني له بېلابېلو سياسي فشارونو او محدودیتونو سره هم مخ کېږي.

د فکر خونو تاریخ بنیې چې دغو بنسټونو د شلمې او یوولسمې پېړۍ په اوږدو کې د پالیسۍ جوړونې او تصمیم‌نېونې په برخه کې ورځ تر بلې زیاتېدونکې رول خپل کړی دی. فکر خوني د شلمې پېړۍ په پیل کې له عادي مشورتي بنسټونو څخه په تدریجي ډول په داسې مهمو فکري او څېړنیزو بنسټونو بدلې شوې چې د نړۍ په کچه د اوسنیو او راتلونکو سیاستونو په تحلیل او د پالیسۍ په وړاندې کولو کې مهم رول لري. نن ورځ دغه بنسټونه په نړیواله او کورنۍ کچه د سیاستجوړونې په بهیر کې د پام وړ ونډه لري.

د فکر خونو نوم او اصلي محتوا

فکر خوني ته کېدای شي د بېلابېلو نومونو له مخې اشاره وشي، خو د یوه څېړنیز او فکري سازمان په توګه یې اساسي محتوا هماغه پاتې کېږي: د څېړنې، علمي تحلیل او تخصصي ارزونې له لارې د تصمیم‌نېونې او سیاستجوړونې د بهیر پیاوړتیا.

دغه بنسټونه معمولاً پر کورنیو او نړیوالو سیاستونو او تصمیم‌نېونو د پام وړ اغېز لري او د دوی څېړنې او تحلیلونه د سیاستجوړوونکو، رسنیو، پوهانو او نورو اړوندو بنسټونو له خوا کارول کېږي.

لکه څنګه چې وویل شول، فکر خونه یوه څېړنیزه ډله یا سازمان دی چې په بېلابېلو برخو، لکه سیاست، اقتصاد، امنیت، ټولنیزو علومو، ټکنالوژۍ، چاپېریال ساتنې او فرهنګ کې د نظریاتو تولید، د پالیسیو تحلیل او د عملي وړاندیزونو وړاندې کولو ته کار کوي.

دغه بنسټونه معمولاً له څېړونکو، متخصصانو، پوهانو او د بېلابېلو علمي او مسلکي برخو له کارپوهانو څخه جوړېږي چې د اوسنیو او راتلونکو موضوعاتو او ستونزو ژوره څېړنه او تحلیل کوي، څو د تصمیم‌نېونکو او سیاستجوړوونکو لپاره پر شواهدو او دقیقو څېړنو ولاړې حللارې وړاندې کړي.

د فکر خونو دنده د علمي څېړنې او د سیاستجوړونې د عملي بهیر ترمنځ د یوه فکري او علمي پل په توګه، دغو بنسټونو ته دا زمینه برابره کړې چې د نړۍ د مهمو سیاستونو او پرېکړو په جوړولو کې د پام وړ رول ولوبوي.

د فکر خوني د جوړولو اړتیاوې

د یوې فکر خوني جوړول، که هر نوم ورته غوره شي، دقیقې طرحې، مناسبې سرچینې، روښانه موخې او منظم مدیریت ته اړتیا لري.

د فکر خوني د جوړولو لومړنۍ ګام د هغې د روښانه ماموریت او لیدلوري ټاکل دي. باید په څرګنده توګه معلومه شي چې دغه فکر خونه به په کومو برخو کې فعالیت کوي؛ د بېلګې په توګه، سیاست، اقتصاد، چاپېریال، امنیت، یا د تفاهم او ملي اجماع د رامنځته کولو په برخه کې.

همدارنګه باید څرګنده شي چې دغه فکر خونه په لنډمهاله، منځمهاله او اوږدمهاله پړاوونو کې کومو پایلو او کوم ډول اغېزمنتیا ته رسېدل غواړي.

له دې وروسته، د متخصصې او مسلکي ډلې جوړول، د مالي سرچینو برابرول، د مناسب اداري او حقوقي جوړښت رامنځته کول، د مسلکي او باصلاحیته کسانو جذب، د بېلابېلو کاري کمېټو لپاره د لازمي ملاتړ شبکې جوړول، د بازار موندنې او څېړنیزو وسایلو برابرول، له علمي او څېړنیزو بنسټونو، پوهنتونونو او اکاډميو سره د اړیکو او همکاريو رامنځته کول، د مناسب دفتر برابرول، علمي او څېړنیزو سرچینو ته لاسرسی او نور اړین موارد، د یوې پیاوړې فکر خوني د جوړولو له مهمو اړتیاوو څخه دي.

پایله

د پورته مرحلو په پام کې نیولو، د مناسبې کاري تګلارې په جوړولو او د یوه پیاوړي بنسټ په رامنځته کولو سره، فکر خونه کولای شي د بېلابېلو موضوعاتو په څېړنه او تحلیل، د ستونزو په تشخیص او د تصمیم‌نېونې لپاره د عملي او اغېزناکو حللارو په وړاندې کولو کې مهم او مؤثر رول ولوبوي.

په حقیقت کې، یوه پیاوړې فکر خونه یوازې د نظریاتو د تولید ځای نه ده؛ بلکې هغه علمي او فکري بنسټ دی چې څېړنه له عمل، فکر له سیاست، او پوهه له تصمیم‌نېونې سره نښلوي.

غفوري

06.09. 2026

دا نسخه مې په ځانګړي ډول د پښتو طبیعي ترکیبونو، یو شان اصطلاحاتو او علمي - سیاسي نثر له پلوه همغږي کړې ده.